

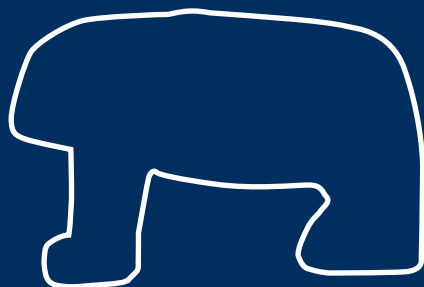

Uniwersytet
Wrocławski

Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Historii
Oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego

ŚLĄSKI KWARTALNIK HISTORYCZNY SOBÓTKA

ROCZNIK LXXVI (2021)
NR 3

U N I W E R S Y T E T W R O C Ł A W S K I
WROCŁAWSKIE TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW HISTORII
ODDZIAŁ POLSKIEGO TOWARZYSTWA HISTORYCZNEGO

ŚLĄSKI KWARTALNIK HISTORYCZNY SOBÓTKA

ROCZNIK LXXVI (2021) NR 3

REDAKCJA / Editorial Board

Tomasz Przerwa (Wrocław, Redaktor naczelny / Editor-in-chief)
Robert Kołodziej (Wrocław, Zastępca redaktora naczelnego / Deputy Editor)
Wojciech Kucharski (Wrocław, Zastępca redaktora naczelnego / Deputy Editor)
Miron Urbaniak (Wrocław, Redaktor tematyczny / Section Editor)
Marek L. Wójcik (Wrocław, Sekretarz / Secretary)

REDAKCJA TOMU / Volume Editor

Marek L. Wójcik

KOMITET NAUKOWY / Scientific Committee

Joachim Bahlcke (Universität Stuttgart)
Marie Bláhová (Univerzita Karlova, Praha)
Tomasz Jurek (Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk)
Ryszard Kaczmarek (Uniwersytet Śląski w Katowicach)
Padraic Kenney (Indiana University, Bloomington)
Teresa Kulak (Uniwersytet Wrocławski)
Martin Pelc (Slezská univerzita v Opavě)

ADRES REDAKCJI / Editorial Office

ul. Szewska 49, 50-139 Wrocław, Polska / Poland

<http://sobotka.uni.wroc.pl>

e-mail: sobotka@uwr.edu.pl

Prace publikowane w „Sobótce” są recenzowane /
ŚKH „Sobótka” is a peer reviewed journal

Wydanie czasopisma zostało sfinansowane
przez Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych Uniwersytetu Wrocławskiego

Właściciel praw autorskich: Uniwersytet Wrocławski

Czasopismo opublikowane na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-bez utworów zależnych 4.0 (CC BY-ND 4.0).

<https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/deed.pl>

Tłumaczenie na język angielski i korekta językowa /
English translation and proofreading: Marek Misiak

Opracowanie redakcyjne / Editorial development: Redakcja

Korekta / Proofreading: Zofia Smyk

Skład / Typesetting: Aleksandra Kumaszką, eBooki.com.pl

Wersją pierwotną czasopisma jest wydanie papierowe /
The hard copy edition is the reference version for this journal

e-ISSN 2658-2082 | PL ISSN 0037-7511

Uniwersytet Wrocławski
Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych
Instytut Historyczny

<http://wnhip.uni.wroc.pl/Instytut-Historyczny>

SŁOWO WSTĘPNE OD REDAKTORA WYDANIA

W bieżącym roku minęło 780 lat od pierwszego – i najbardziej dotkliwego – najazdu Mongołów na ziemię polskie. Najeźdźcy wtargnęli w granice naszego kraju, osłabionego zatargami między książętami dzielnicowymi i wewnętrznymi waśniami w poszczególnych dzielnicach, już w styczniu 1241 r., docierając w celach rozpoznawczych aż pod Zawichost i Drohiczyn. Właściwe uderzenie nastąpiło w początkach marca tego roku. Potężna armia mongolska, licząca według najbardziej wyważonych szacunków około 10 tys. wojowników, ruszyła najpierw na Sandomierz, by następnie rozlać się po południowej i centralnej Polsce, łupiąc ziemię sandomierską, krakowską, łęczycko-sieradzką oraz Śląsk. Szlak przemarszu mongolskich zagonów znaczyły spalone wsie, spustoszone miasta i setki ofiar. Kulminacją zmagania z Mongołami była bitwa, do której doszło 9 IV 1241 r. na Dobrym Polu pod Legnicą. Zakończona pogromem rycerstwa polskiego i śmiercią księcia Henryka II Pobożnego, syna Henryka Brodatego, stanowiła ona moment przełomowy dla politycznych dziejów Śląska. Zniweczyła wszak z trudem budowaną jedność państwa w ramach tzw. monarchii Henryków śląskich, zapoczątkowała postępujące rozbicie terytorialne zachodniej części Śląska, zainicjowała też, choć w nieco dłuższej perspektywie, proces osłabiania związków tej ziemi z Polską i coraz silniejszego ciążenia Piastów śląskich ku Koronie Czeskiej.

Wydawać by się mogło, że o najeździe mongolskim na Polskę w 1241 r. i jego legnickim epilogu napisano już wszystko. Wydarzenia te były bowiem wielokrotnie przedmiotem szczegółowych badań, których owocem są liczne analityczne artykuły, monografie, a także publikacje przeglądowe i rocznicowe¹. Okazuje się jednak, że nauka ma w tej sprawie wciąż jeszcze coś do powiedzenia. Najlepszym tego przykładem są nie tylko publikowane sporadycznie w ostatnich latach szkice dotyczące tej problematyki², ale także studia prezentowane w niniejszym zeszycie

¹ Z okazji 750. i 770. rocznicy bitwy pod Legnicą ukazały się dwa pokonferencyjne opracowania zbiorowe: *Bitwa legnicka. Historia i tradycja*, red. Wacław Korta, Wrocław 1994 (Śląskie Sympozja Historyczne, 2), oraz *Bitwa z Mongołami na Dobrym Polu w 1241 roku – miejsce, tło, środowisko, relacje*, red. Kazimiera Jaworska, Legnica 2011, w których zestawiono bogatą literaturę na temat najazdu mongolskiego z 1241 r., przebiegu kampanii w Polsce oraz samej bitwy legnickiej.

² Norbert Mika, *Średniowieczne kalendarze i nekrologi jako źródła historyczne do badań nad dziejami najazdu Tatarów na Polskę w 1241 roku*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka”, 72 (2017), 4, s. 41–70, i Witold Łaszewski, *777-lecie bitwy pod Legnicą*, „Szkice Legnickie”, 39 (2018), s. 9–58.

„Sobótki”, napisane specjalnie dla uczczenia 780. rocznicy bitwy pod Legnicą, które podejmują – wprost lub pośrednio – wątki słabiej dotychczas przez badaczy eksplorowane lub też w ogóle przez nich pomijane. Ich Autorzy koncentrują swą uwagę przeważnie na XIII stuleciu, dociekając przyczyn braku pochówków mongolskich na ziemiach objętych najazdem w 1241 r. (Rościsław Żerelik), omawiając symbolikę pieczęci Anny Przemyślidki, żony Henryka II Pobożnego, rozpatrywaną w kontekście rzekomej ikonograficznej zapowiedzi klęski legnickiej (Jagna Sobel) oraz tropiąc na kartach *Księgi henrykowskiej* sposoby i cele idealizacji przez opata Piotra czasów sprzed nawały pogan (Marek Cetwiński), ale sięgają też po chronologicznie bliższe nam reminiscencje wydarzeń sprzed niemal ośmiu wieków, przedstawiając okoliczności powstania i dzieje Muzeum Bitwy Legnickiej jako miejsca pamięci zbiorowej (Konrad Byś).

Zeszyt uzupełnia esej niepowiązany tematycznie z bitwą na Legnickim Polu, ale powstały w związku z inną przypadającą w 2021 r. historyczną rocznicą, mianowicie 550-leciem śmierci Jerzego z Podiebradów, będący próbą spojrzenia na panowanie czeskiego monarchy ze śląskiej perspektywy (Bogusław Czechowicz).

Zachęcając do lektury tekstów, wyrażam nadzieję, że zainteresują one zarówno mediewistów, jak i historyków dziejów najnowszych.

Marek L. Wójcik

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne od redaktora wydania.....	5
---	---

ARTYKUŁY I STUDIA MATERIAŁOWE

Rościsław Żerelik, „...kazali mu klękać przed martwym wodzem, który poległ w Sandomierzu”. W kwestii pochówku mongolskich wojowników oraz ich ofiar w czasie najazdu na Europę.....	7
Jagna Rita Sobel, Proroctwo legnickiej tragedii? Głos w dyskusji nad symboliką pieczęci księżnej Anny Przemyślidki.....	31
Marek Cetwiński, Idealizacja przeszłości: opat Piotr o kryzysie moralnym po „najeździe pogan” (<i>Z Księgi henrykowskiej</i>).....	59
Konrad Byś, Między historią, tradycją a narracją. Powstanie Muzeum Bitwy Legnickiej w Legnickim Polu na tle pramuzealnych i muzealnych upamiętnień bitwy z 1241 r.....	77
Bogusław Czechowicz, Panowanie króla Jerzego ze śląskiej perspektywy (w 550. rocznicę śmierci monarchy).....	105

KRONIKA NAUKOWA

Paweł Jaworski, Prof. zw. dr hab. Edward Włodarczyk, rektor Uniwersytetu Szczecińskiego (5 X 1946 – 7 IV 2021).....	127
---	-----

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Dorota Wiśniewska, Henryk Kocój, <i>Nieznane relacje dyplomatów pruskich w przeddzień wojny Francji z Austrią i Prusami w 1792 roku</i> , Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2020, ss. 153.....	131
Grzegorz Strauchold, Adriana Dawid, <i>Niepolskie opolskie. Władze polityczne i administracyjne wobec proniemieckich postaw mieszkańców województwa opolskiego (1950–1956)</i> , Opole: Uniwersytet Opolski, 2020 (Studia i Monografie, 585), ss. 630, ill.	136
Zbigniew Bereszyński, Bartosz Kruk, <i>Kolej na Dolnym Śląsku w latach 1945–1949. Odbudowa i funkcjonowanie w cieniu militaryzacji</i> , Wrocław–Lubin: GAJT, 2020, ss. 256, ill.	141
Najnowsze wydawnictwa z zakresu historii Śląska, oprac. Wojciech Mro-zowicz.....	147

ŚLĄSKI KWARTALNIK HISTORYCZNY SOBÓTKA

Informacja o kwartalniku

Śląski Kwartalnik Historyczny „Sobótka” wydawany jest we Wrocławiu od 1946 r., początkowo jako półrocznik i rocznik pod tytułem „Sobótka”, a od roku 1957 jako kwartalnik pod obecnym tytułem. Należy do najstarszych w Polsce regionalnych czasopism naukowych o profilu historycznym, pozostając ważnym elementem polskiej humanistyki. Uchodzi za jeden z najważniejszych periodyków śląskoznawczych, ale jego łamy pozostają otwarte również na materiały o innym zakresie tematycznym. Służy prezentacji wyników badań nad dziejami Europy Środkowo-Wschodniej – ze szczególnym uwzględnieniem Śląska, sąsiednich regionów i krajów, zarazem refleksji nt. dziejów regionalnych. Przez wiele lat pismo znajdowało się w gestii Wrocławskiego Towarzystwa Miłośników Historii (Polskiego Towarzystwa Historycznego), obecnie ukazuje się pod auspicjami Uniwersytetu Wrocławskiego. Dodatkowe informacje o czasopiśmie znajdują się na stronie: <http://sobotka.uni.wroc.pl>, na której można znaleźć jego bieżące i archiwalne numery.

Na łamach „Śląskiego Kwartalnika Historycznego Sobótka” publikowane są materiały (rozprawy, artykuły, miscellanea źródłowe, recenzje, polemiki i inne) w językach polskim, czeskim oraz kongresowych. Materiały należy nadsyłać drogą elektroniczną na adres redakcji: skh.sobotka@uwr.edu.pl. Składane teksty należy przygotowywać według instrukcji znajdującej się na stronie: <http://sobotka.uni.wroc.pl>. Nadsyłane teksty są recenzowane przez dwie osoby wskazane przez Redakcję i na tej podstawie kwalifikowane do druku. Procedura recenzowania jest opisana na wyżej wymienionej stronie internetowej. Redakcja zastrzega sobie prawo do proponowania zmian lub skrótów w tekstach.

e-ISSN 2658-2082

PL ISSN 0037-7511